

»Det der nyautoritære, som er kommet ind i debatten om børneopdragelse, skræmmer mig. Jeg bliver så ked af det, når vi tror, at løsningen på tidens udfordringer med børn er flere regler, grænser, straf og sanktioner. Jeg tror ikke, får kreative og modige børn ud af at tvinge dem til at være lydige. Vi får skræmte mennesker i stedet«.

Blå bog

Petra Krantz Lindgren

Er familierapeut. Afholder kurser og forelæsninger for forældre. Er oprindeligt uddannet i psykologi og kommunikation og har skrevet en doktorafhandling i statskundskab. Hendes nye bog 'Børns selvfølelse' er netop udkommet på Kristeligt Dagblads Forlag.

Sådan lyder det fra en af Sveriges mest populære og anerkendte familierapeuter, Petra Krantz Lindgren, der onsdag i denne uge er udkommet på dansk med bogen 'Børns selvfølelse'.

Dermed lander hun midt i en heftig dansk debat om børneopdragelse, der den senere tid har handlet om behovet for markante voksne, der sætter tydelige grænser for selvoptagede børn, som hverken kan begå sig i familierne eller i skolerne. Flere debattører har talt for, at eftergivenhed skal erstattes af mere disciplin og flere sanktioner.

Debatten om børneopdragelse – eller mangel på samme – har også kørt på fuld knald i Sverige, senest efter udgivelsen af psykiater David Eberhards bog 'Hur barnen tog makten', der handler om, hvordan svenske børn har udviklet sig til at være »små tyranner«.

Men Petra Krantz Lindgren mener ikke, at vi skal vende tilbage til tidligere tiders opdragelse.

Børn gør, som vi gør, og sanktioner eller straf fører til, at vi får børn, der er på samme måde over for deres venner og forældre Petra Krantz Lindgren

»Jeg forstår godt ønsket om en mere autoritær tilgang til børn, for mange voksne er frustrerede og bange og ønsker bare, at deres børn skal fungere godt i samfundet. Og så er det jo let at gå tilbage til tydelighed og rutiner og grænser. Men vi lever i et demokrati, og det handler om, at man skal tænke frit og have holdninger, som man kan udtrykke. Derfor tror jeg snarere, at vi skal opdrage gode demokrater, som er vant til at blive lyttet på, vant til at lytte til andre og til at udtrykke sig. Regler og straf og sanktioner fungerer ikke særlig godt med demokratiet, for vi får lydige medborgere ud af det. Er det virkelig det, vi vil have?«.

Det er vel ulige meget nemmere for lærere, pædagoger og forældre at arbejde med børn, der gør, hvad man beder dem om?

»Ja, absolut. Det er praktisk. Samtidig står der i den svenske skolelov – og vel også i den danske – at vi skal opdrage respektfulde demokratiske borgere med ligeværd. Men det er altså noget andet end lydige børn. I tidligere tider skulle børn lære at adlyde, for det var sådan, samfundet fungerede, med chefer, der bestemte over medarbejderne. Sådan fungerer det ikke i dag. Hvis vi tænker os om, vil vi jo have fritænkende mennesker med

civilcourage og mod, og vi tænker på Hitler-tyskland som et skrækscenarie med lydige mennesker, der gør, som der bliver sagt. Vi er altså nødt til at tænke over, hvad målet med vores børn er«.

Mål ligefrem?

»Vi er nødt til at spørge os selv, hvilken slags børn vi gerne vil have. Når jeg spørger forældre, svarer de alle, at de ønsker respektfulde, forstående børn, som tager ansvar, som har en sund selvfølelse, og som er modige. Mange fine egenskaber. Og hvis man vil det, må man se på, hvordan man opnår det. Indfører vi flere sanktioner og mere disciplin, får vi sikkert børn, der gør, som vi vil, men jeg er sikker på, at det ikke leder til, at børnene bliver respektfulde og empatiske. Børn gør, som vi gør, og sanktioner eller straf fører til, at vi får børn, der er på samme måde over for deres venner og forældre. Det er ikke det samvær, jeg ønsker mig«.

Når det ender i magtkamp

Petra Krantz Lindgren er enig i, at der på nogle måder har været for meget eftergivenhed i opdragelsen de senere år, men løsningen er ikke at gå i den modsatte retning. Hun mener, vi skal finde en tredje vej, hvor vi taler ordentligt til og med børn, så vi ikke lander i evige magtkampe, der ødelægger deres selvfølelse.

»Vi havner meget nemt i en magtdiskussion. De voksne vil bestemme. Jeg tror, det er vigtigt, at vi ser på både de voksnes og børnenes behov og prøver at finde en måde at være sammen på, hvor det bliver rart for alle. Det er så let at sætte børn og voksne op som to modpoler, men hvis vi virkelig taler sammen, tror jeg på, at vi kan finde løsninger, der tilgodeser alle. Hvis børn og forældre har en god relation, vil børnene også forsøge at gøre det rart for begge parter. Men hvis de synes, de voksne ofte er ligeglade med, hvad de mener, vil de også agere ligegyldigt. Man skal altid se på relationen først«.

Det lyder så enkelt ...

»Det tager tid, og man har brug for at tale og tale. Men hvis man ikke orker det og gennemtrumfer sin vilje som voksen, tænker barnet jo bare: »Gu vil jeg ej, hun skal ikke bestemme over mig. Jeg vil vise, at jeg kan bestemme over hende«, og så har vi magtkampen. På den måde får vi børn, som tvivler på sig selv og på, at de er værdifulde. »Er jeg vigtig for mor og far, når de mest tager hensyn til det, der er vigtigt for dem?««.

Hvad er konsekvensen ifølge dig?

»Den svigtende selvfølelse, altså at man tvivler på, at man er værdifuld, kan komme til udtryk på to forskellige – det er selvfølgelig karikerede – måder: enten at barnet bliver indadvendt, deprimeret og selvdestruktiv, selvskadende, eller at barnet bliver selvhævdende. Den der 'se på mig', 'jeg er den bedste', og 'du er værdiløs'. Mange børn har en svigtende selvfølelse, fordi vi ikke opfører os ligeværdigt over for dem, men magtfuldt«.

Kan du give et konkret eksempel på, hvordan begge parter behov opfyldes – uden magtkamp?

I det øjeblik, jeg synes, at jeg skal overtale mit barn eller skælde ud eller råbe ad hende, så har vi en magtkamp

Petra Krantz Lindgren

»Jeg vil gerne være tydelig her: De voksne har magten. Og de voksne skal have magten, for vi har mere viden og større ansvar og erfaring. Det her handler om, hvordan vi anvender vores magt. Om vi forholder os ligeværdigt til børnene eller ej. Når mit barn kommer og siger, at hun er sulten, så kan jeg sige: »Du kan ikke være sulten nu«. Men det er bare ikke særlig ligeværdigt, for så bestemmer jeg, at hun ikke er sulten nu og viser, at jeg er ligeglad med hendes behov. At være ligeværdig er jo at sige: Mit barn er sultent nu, hvad kan vi gøre, så det bliver godt for mit barn. Og for mig. Det handler om begge parter. Hele tiden«.

Alles behov er lige meget værd

Sagen er, at forældre er lydhøre over for barnets behov, når de er små, mener Petra Krantz Lindgren, men når børnene bliver større og kan tale, holder lydhørheden op. Det er den, vi skal genfinde i samværet med vores børn, mener hun.

»Når de er bittesmå, tænker vi hele tiden over, hvad de har brug for: Når de skriger, tager vi dem op og nusser dem eller giver dem en tør ble eller giver dem mad – indtil vi har fundet ud af, hvad årsagen til gråden er. Når de bliver lidt større, tænker vi, at de skriger, fordi de er uopdragne. Men barnet skriger jo altså stadig, fordi der er noget, det har brug for, og det er stadig op til mig at forsøge at forstå, hvad det er. Og samtidig er det op til mig at fortælle, hvad jeg har behov for. Det er ikke at være eftergivende, det er absolut ikke det, det handler om, men om, at i en familie er alles behov lige meget værd. Og de voksne har ansvaret for, at alle får, hvad de har brug for«.

Men i praksis står forældre og børns vilje jo ofte over for hinanden, og man ender i en kamp om sengetid, tv, tandbørstning etc.

»Nogle gange opfattes det, jeg siger, som om børnene aldrig må blive kede af det. Men sådan er det ikke. At jeg tager ansvar for, at mit barn får, hvad hun behøver, betyder ikke, at hun altid er glad. Hvis hun sad her lige nu, ville hun gerne spise alle chokoladebollerne, og hvis hun fik lov til det, ville hun ikke få, hvad hun har behov for, for hun har i virkeligheden brug for et glas mælk og rugbrød. Så hun har lyst til bollen, og det er mit ansvar ikke at sige ja til barnets lyst hver gang, men altid tage hensyn til dets behov. Mit barn vil f.eks. gerne se tv sent hver aften, men det får hun ikke lov til«.

Går hun så bare i seng, når du beder hende om det? Det er jo ikke sådan, det fungerer, i de fleste hjem ...

»Når jeg slukker tv'et og siger, at nu er klokken otte, og du skal i seng, bliver hun virkelig sur på mig, men jeg bliver ikke sur tilbage. Jeg siger bare: Jeg kan godt forstå, at du er super ked af det, for du ville gerne se mere. Men jeg tænder jo ikke for fjernsynet igen. Det er o.k., at mit barn udtrykker sin frustration ved, at hun ikke får det, som hun gerne vil have. Som regel er det nok at udtrykke forståelse og respekt for hendes frustration. Men i

det øjeblik, jeg synes, at jeg skal overtale mit barn eller skælde ud eller råbe ad hende, så har vi en magtkamp«.

Det lyder så rart, men grundlæggende er børn vel egoister, der bare vil have opfyldt deres egne behov – og så har vi balladen?

Det er det gode ved forældreskabet: Vi får jo nye chancer hver eneste dag

Petra Krantz Lindgren

»Jeg ved godt, at mange mener, at børn er små egoister. Det passer bare ikke. Selv små børn formår at forstå, hvad andre mennesker har brug for, og vil gerne bidrage til det. Forskning viser, at hvis jeg taber mine briller, vil selv en 12 måneder gammel baby, der lige har lært at gå, samle dem op og stavre hen til mig med dem, for hun forstår, at jeg gerne vil have dem. Børn er ikke egoistiske af natur. Men vi taler ofte med dem på en måde, som gør det svært for dem at være søde og empatiske. Når vi taler nedværdigende eller grimt til dem eller krænker dem, mister de fornemmelsen for empati. Derfor er det så vigtigt, hvordan vi taler med vores børn. Vi kan gøre det let for dem at have kontakt med deres eget hjerte – eller svært«.

Nye chancer hver dag

Grundlæggende drømmer Petra Krantz Lindgren om en verden, hvor børn tænker over, hvordan tilværelsen kan blive god for alle. Det forudsætter, at de voksne starter med sig selv.

»Hvis vi vil have børn, som tager ansvar, forstår andre, og som er respektfulde, må vi selv opføre os sådan, for børn gør, som vi gør. Det er det ene. Det andet er, at hvis jeg vil have den tredje vej, hvor det hverken er barnets eller mit behov, der tilgodeses, men begges, må jeg jo også kigge indad og hitte ud af, hvad mine egne behov er. Det går ikke at sige 'du burde', 'du må ikke', 'du skal opføre dig sådan og sådan' til barnet, for så taler man jo alene om barnet. Man fortæller intet om sig selv, og så kan vi jo ikke finde en løsning, der også er god for mig. Hvis jeg siger til mit barn: »Jeg er virkelig træt og vil bare gerne hvile mig«, så får jeg måske senere hen en 12-årig, der også kan formulere, at hun er træt og vil hvile sig, i stedet for en, der råber til mig, at jeg skal skride ad helvede til. Vi er altså nødt til at tænke os om og tænke langsigtet, hvis vi skal ændre dårlige mønstre«.

Hvordan langsigtet?

»Når vi står der om morgenen og stresser, og ungen ikke vil ud ad døren, er det svært at finde en løsning. Derfor skal man overveje, hvordan man kan gøre det anderledes i morgen, så man ikke havner samme sted igen. Det er jo ikke kun mandag morgen, der er problemer med at komme ud ad døren, det er også tirsdag, onsdag og torsdag. Nu er vi endt her mange gange, hvorfor bliver jeg så sur? Jo, fordi det er meget vigtigt for mig at komme på arbejde til tiden. Og hvad er det, som er vigtigt for mit barn? Det er måske at få afsluttet en leg i fred og ro eller at få lov til at blive hjemme – altså få forståelse for, at det ville være rart at holde en fridag. Så må man overveje, hvordan man kan gøre det i morgen, så det bliver bedre for alle parter. Det er det gode ved forældreskabet: Vi får jo nye chancer hver eneste dag«.